KLYS

Region Halland
Kultur i Halland
Box 517
301 80 Halmstad
regionen@regionhalland.se

Stockholm 2 juli 2024

KLYS remissyttrande över Hallands kulturstrategi 2025-2032 och kulturplan 2025-2028 (DNKS240182)

KLYS har tagit del av remissutgåvorna av Region Hallands kulturstrategi 2025-2032 samt kulturplan 2025-2028 (DNKS240182) och vill för de yrkesverksamma kulturskaparnas räkning härmed lämna följande synpunkter. Flera avsnitt i yttrandet avslutas med sammanfattningar av KLYS förslag till korrigeringar eller kompletteringar.

1 Inledning

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd – utgör en samlad röst för Sveriges professionella kulturskapare i kultur- och konstnärspolitiska politiska frågor och företräder via sina 14 medlemsorganisationer nästan 30 000 yrkesverksamma kulturskapare i Sverige. Dessa arbetar som bl a författare, dramatiker, journalister, bild- och formkonstnärer, musiker, kompositörer, tonsättare, regissörer, skådespelare, filmskapare och dansare. Organisationerna samarbetar inom KLYS i frågor som rör kulturskapares villkor, t ex konstnärspolitik, upphovsrätt, arbetsmarknad, trygghetssystem och yttrandefrihet. KLYS arbete bedrivs numera både på nationell, regional och kommunal nivå, varför kultursamverkansmodellen är särskilt viktig för oss att bevaka.

En av KLYS viktigaste frågor är att *principen om armlängds avstånd* används och värnas. Konsten ska stå fri från politiska viljor och konstnärlig frihet ska kunna upprätthållas. Principen säger att konstnärliga och kvalitativa bedömningar av offentligt finansierad konst och kultur inte ska göras av den politiska sfären, utan av sakkunniga ämnesexperter, yrkesverksamma kulturskapare och konstnärliga ledare, t ex i särskilda referensgrupper. Principen är viktig att utveckla och upprätthålla, inte minst på regional och kommunal nivå. KLYS bevakar löpande regionernas och kommunernas främjande av konstnärlig kvalitet och mångfald inom kulturen, samt balansen mellan kultur-, närings- och aspektpolitik av olika slag.

En stark, självständig och inkluderande kultursektor med goda villkor för yrkesverksamma kulturskapare i hela landet utgör en förutsättning för yttrandefrihet, jämställdhet, mångfald och konstnärlig kvalitet och är på så sätt också en garant för demokratin i vårt land. KLYS vill påminna om att det framhölls i den konstnärspolitiska utredningen[1] från 2018 att ”förutsättningarna för konstnärer att etablera sig och verka i landets regioner behöver förbättras” – något som fortfarande år 2024 är aktuellt att beakta, inte minst mot bakgrund av pandemin och samhällets ekonomiska utveckling de senaste åren.

[1] *Konstnär – oavsett villkor?*, SOU 2018:23, sid 406

KLYS

2 Övergripande synpunkter

KLYS ser övergripande positivt på Region Hallands remissförslag. När vi läst både kulturstrategi och kulturplan är helhetsintrycket gott, både gällande regionens och kommunernas tvärpolitiska och konstnärspolitiska perspektiv. Det finns ett driv i upplägget, språket och textinnehållet, liksom att det lyser fram en kultur- och konstnärspolitiskt hög kompetens från kulturförvaltningens sida. Dock vore det önskvärt med en generellt bättre tydlighet och mer välstrukturerad konkretion när det gäller kulturplanens mål och syfte över lag. Faktaspäckade, redovisande avsnitt tenderar att bli röriga i sak.

När det gäller kulturstrategin som strategidokument i sig är det alldeles utmärkt formulerat, men kulturplanens upplägg och funktion haltar för läsaren i jämförelse med strategin. Många textavsnitt är påtagligt allmänt hållna och utvecklingsförslagen ofta svepande till sin karaktär – de blir därför svåra att analysera, förstå och bemöta. Inget är egentligen fel i sak, men hos läsaren uppstår en viss förvirring över vad planen egentligen säger att Region Halland ska göra konkret under planperioden, och vilken prioriteringsordning som ska gälla för insatser och resursfördelning till dessa. Det är mycket verksamhetsfakta som beskrivs; textavsnitt som till delar kunde passa bättre som informativa bilagor till en plan. Frågan som väcks hos oss som läsare är vem regionen vänder sig till med dessa två dokument.

KLYS vill trots allt betona att vi ser högst positivt på att Region Halland med både strategin och planen framvisar en stark konstnärspolitisk insikt och ambition genom att dels lyfta fram kulturskaparnas villkor på många ställen och som en huvudprioritering, dels relativt utförligt gå igenom de olika konstområdenas verksamheter; deras regionala funktioner, förutsättningar och utvecklingsmöjligheter, och sätta ljuset på kulturskaparna i sammanhangen.

Kanske kan det formuleras tydligare i planen hur dokumentet inom olika verksamhetsområden är tänkt att kopplas till årliga handlingsplaner? Det bör informeras om hur områdena som planen avser att hantera kan skilja sig åt när det gäller fokus för verksamhets- och handlingsplaner, och i vilken grad yrkesverksamma kulturskapare ska kunna ha insyn i framtagande och formuleringar av årsplaner.

Konstområdena i planen

Vid sidan av de konst- och kulturområden som nämns i samverkansmodellens förordning brukar många regioners kulturplaner idag även lyfta fram bl a *cirkus*, *dramatik*, *fotografi*, *spelkultur* och *dataspel*. KLYS välkommar att *spelkultur* har lyfts fram utförligt. Det är bra att *cirkus* och *dramatik* påtalas i planen, men vi saknar något om ny dramatik inom scenkonst. *Fotografi* kommenteras i avsnitt 7.3 nedan.

KLYS kommentarer och förslag:

- Både strategi och plan är välskrivna och lyfter kulturskaparna bra, men planen blir deskriptiv och behöver mer konkretion.
- Vilken insyn har kulturskapare i framtagandet av årliga verksamhetsplaner?
- Saknas skrivningar om eventuella satsningar på nyskriven *dramatik* inom scenkonsten.

3 Begrepp och definitioner

Begreppet *kulturskapare*

Som regionens kulturförvaltning säkerligen redan vet förespråkar KLYS generellt sett att regionerna i sina kulturplaner har en konsekvent användning av begreppet ***professionell*** (eller *yrkesverksam*)

kulturskapare för att beteckna konstnärligt yrkesverksamma inom alla konstområden; såväl fritt verksamma, som institutionsanställda och sådana som kombinerar dessa verksamhetsformer.

KLYS välkomnar att Region Halland i både kulturstrategin och kulturplanen är konsekvent och noga i att använda sig av ordet *kulturskapare*, samt att understryka om det gäller yrkesverksamma.

Kulturell mångfald

Vi saknar i både strategin och planen konstområdesövergripande skrivningar om på vilket sätt regionen avser att arbeta för att främja kulturell mångfald, dvs. en bredd av konst- och kulturuttryck gällande det regionala kulturlivets utbud, distribution och produktionsmöjligheter för konstnärligt yrkesverksamma inom alla konstområden. Något som borde kunna nämnas i planen är om och hur Halland på regional nivå implementerar *Unescos mångfaldskonvention*[2] från 2005.

Kulturens egenvärde, konstnärlig kvalitet, konstnärlig frihet och yttrandefrihet

Begreppet *kulturens egenvärde* förekommer en gång i avsnittet om *konstnärlig frihet* i både strategin och kulturplanen. Det framhålls bra i respektive avsnitt (som är identiska), men begreppet påtalas faktiskt inte på några fler ställen i dokumenten – något som nog borde kunna låta sig göras.

En prioritering inom ett av regionens utvecklingsområden är ”Konstnärligt skapande med yttrandefriheten som grund”. KLYS välkomnar att *yttrandefrihet* lyfts fram mycket i både strategi och plan och kopplas till kulturskapares villkor, men kanske borde regionen använda sig av begreppet *konstnärlig frihet* i större utsträckning i dessa dokument, eftersom yttrandefrihet är något annat än just konstnärlig frihet, även om dessa kan gå hand i hand i många avseenden.

Det är positivt hur regionen nämner begreppet *konstnärlig kvalitet* på några ställen i både strategi och plan, och att man på olika vis har ett främjandearbete för kvalitet i kulturlivet och kulturskapandet.
- En kommentar om grunduppdraget för verksamheter på sidan 9: Vi anser att det är onödigt att skriva in ”hög konstnärlig kvalitet” där – *professionell* räcker för att borga för kvalitet.

KLYS vill understryka vikten av att regioner i sina kulturplaner är konsekventa om *kvalitet* inom *alla* konstområden, inte bara inom vissa, och att ordet inte bara blir ett i planen välklingande ord i skrift, utan att det ges konkret innebörd i kulturutvecklingsarbetet i realiteten. Det ska inte vara en regions uppgift att själv definiera och specifikt beskriva vad konstnärlig kvalitet är, utan något som inom ramen för *armlängds avståndsprincipen* referensgrupper/externa sakkunniga ska hjälpa till att orientera kring. Här är Region Hallands kulturplan tydligare än flera andra regioner, vilket KLYS sätter stort värde på.

KLYS kommentarer och förslag:

- Mycket bra hur begreppet *yrkesverksam kulturskapare* används konsekvent och tydligt i planen.
- Vi saknar skrivningar i både plan och strategi om vikten av *kulturell mångfald* och hur den ska upprätthållas.
- Regionen understryker *kulturens egenvärde* och *konstnärlig frihet* på ett tydligt och bra sätt i ett avsnitt, men lyfter yttrandefriheten på många fler ställen i dokumenten. Se om konstnärlig frihet kan skrivas in på fler ställen, eftersom de olika begreppen faktiskt har olika innebörd.
- *Konstnärlig kvalitet* framhålls väl i dokumenten. Tänk på att *professionellt skapande* i sig kan borga för kvalitet. Se så att kvalitet lyfts fram balanserat i planen inom samtliga konstområden.

[2] http://u4614432.fsdata.se/wp-content/uploads/2013/09/Unescos-konvention-om-skydd-f%C3%B6r-och-fr%C3%A4mjande-av-m%C3%A5ngfalden-av-kulturyttringar.pdf

4 Samråd med professionella kulturskapare

Det är positivt hur regionen i sin kulturplan i ett eget avsnitt (”Strukturer för samverkan”) redogör för dialogarbetet som ligger till grund för framtagande av planen, liksom hur det förklaras en del om vikten av uppföljande dialoger om planen och strategin.

KLYS sätter stort värde på att Region Halland sedan flera år har ett formellt konstområdesövergripande kulturskaparråd med yrkesverksamma kulturskapare som representerar sina konstområden. Och det är tydligt för läsaren hur detta lyfts fram väl i ett eget avsnitt (”Samverkan med yrkesverksamma kulturskapare”).

Vi välkomnar att regionen planerar att utveckla ett forum för kontinuerlig dialog och samråd med civilsamhällets kulturorganisationer, och förutsätter att en sådan ny samrådsgrupp kommer att samverka med det befintliga kulturskaparrådet, eftersom den kulturella infrastrukturen och arbetsmarknaden för kultur i regioner och kommuner bygger på just samverkan mellan kulturskapare, föreningsliv och institutioner.

KLYS medlemsorganisation Svenska Fotografers Förbund (SFF) vill hoppas och tro att yrkesgruppen fotografer räknas in aktivt vad gäller regionens dialoger och samråd. Om det inte redan har gjorts vill SFF uppmuntra regionen till att ta in en yrkesfotograf i samrådet det professionella kulturlivet. Det skulle vara ett lämpligt första steg för att öka kunskapen om fotografi och förståelsen för behoven bland yrkesverksamma fotografer i Hallands kulturliv. SFF hjälper gärna till med förslag på namn och kontakter. Se vidare i avsnitt 7.3 nedan.

<u>Några generella informationspunkter om KLYS syn på regionala samråd med kulturskapare</u>

- KLYS förespråkar en konstområdesövergripande dialoggrupp för att involvera professionella kulturskapare från alla konstområden i en samlad och samstämmig löpande dialog runt kulturplanens framtagande, genomförande och uppföljning.

- KLYS betonar vikten av att en representant för ett konstområde ska vara erkänt yrkesverksam och medlem i någon av KLYS medlemsorganisationer – något som borgar för professionalism och insyn i kultur- och konstnärspolitiska strukturer, både nationellt och regionalt, inom respektive konstområde. Läs mer i *KLYS samrådsguide* med rekommendationer för samrådsarbetet i regionerna. Se länk nedan[3].

- Samrådens deltagare ska arvoderas för varje möte enligt särskilda arvodesrekommendationer som KLYS tagit fram i samarbete med KLYS medlemsorganisationer; se broschyr *Att ta betalt*[4].

- KLYS vill också påminna om vikten av att lyfta *samtliga* professionellt verksamma kulturskapares röster och perspektiv i regionen, oavsett anställnings-/verksamhetsform/institutionskoppling. Samrådet bör så långt det är möjligt omfatta och representera både kulturskapare från det s k fria kulturlivet och anställda kulturskapare vid kulturinstitutioner i regionen. Om möjligt även sådana som kombinerar dessa verksamhetsformer. Även institutionsanställda kulturskapares synpunkter måste beaktas.

[3] http://www.klys.se/wp-content/uploads/2015/11/KLYS_broschyr_samradsguide_2017.pdf
[4] https://klys.se/arvodesrekommendationer/

5 Regionens kulturpolitiska prioriteringar

Region Halland presenterar i sin åttaåriga kulturstrategi tre strategiska utvecklingsområden med målformuleringar och prioriteringar. Strategin ska omfatta två olika fyraåriga kulturplaner varav den första är för planperioden 2025-2028.

1 Ett fritt konst- och kulturliv
Mål: Halland – en dynamisk och modig plats för kultur
Prioritering: Konstnärligt skapande med yttrandefriheten som grund
Prioritering: Halland i världen och världen i Halland

2 Engagerande kulturliv för alla
Mål: Halland – en plats där alla kan delta i kulturlivet
Prioritering: Kultur av, med och för barn och unga
Prioritering: Breddat och inkluderande deltagande

3 Kultur som samhällskraft
Mål: Halland – en plats där kultur präglar samhället
Prioritering: Kulturdriven samhällsutveckling
Prioritering: Hallands händelserika historia

På sidan 2 i kulturstrategin skriver regionen: ”Vad som ska göras beskrivs i fyraåriga kulturplaner och biblioteksplaner.” Som vi ovan övergripande har kommenterat om strategi och kulturplan ser KLYS över lag positivt på strategin och de formulerade utvecklingsområdena, målen och prioriteringarna. Dock är vi tveksamma till om den fyraåriga kulturplanen verkligen uppfyller det som strategin hävdar i citatet ovan. Planen har i många delar ett svepande grepp, och vi ställer oss frågande inför avsaknaden av konkretion när det gäller formuleringar och prioriteringar av insatser och resursfördelning inom olika verksamhetsområden. Det blir rörigt på det stora hela.

Konstområdenas verksamheter avhandlas främst deskriptivt, vilket delvis i stället kunde gjorts i bilagor till planen. Nulägets utmaningar beskrivs och konstateras på många ställen, men utan att kopplas till förslag på insatser för planperioden, eller ens hänvisning till årliga handlingsplaner. Det blir en viss obalans i sak när somliga konstområden beskrivs mer sakdetaljerat (t ex om MU-avtalet inom bild och form och hantverk, slöjd) medan andra områden avhandlas mer övergripande korthugget.

KLYS ser såklart positivt på att främjande av kulturskaparnas villkor lyfts fram bland planperiodens prioriteringar, men vi ställer oss frågande till hur, och vem som i praktiken ska ta huvud- respektive delansvar för att goda förutsättningar skapas.

Principen om armlängds avstånd

KLYS instämmer i regionens välformulerade påpekande om vikten av konstnärlig frihet och yttrandefrihet i kulturlivet och för kulturskaparna. Vi välkomnar Region Hallands tydlighet i både strategin och planen när det gäller armlängds avståndsprincipen. Det går i linje med vad Myndigheten för Kulturanalys skriver i sin rapport från 2021 när det gäller rekommendationer om konstnärlig frihet och att på regional och kommunal nivå i större utsträckning använda sig av externa sakkunniga på kulturområdet i bedömningsprocesser för vilken konst som ska få stöd.[5]

[5] *Så fri är konsten - Den kulturpolitiska styrningens påverkan på den konstnärliga friheten*, MYKA, Rapport 2021:1, s 17, 235-236; den tredje rekommendationspunkten

På sidan 2 i både strategin och planen beskrivs armlängds avståndsprincipen så här:
”Det innebär att förtroendevalda utifrån sitt demokratiska uppdrag beslutar om offentliga resurser till kultur, men avhåller sig från styrning som påverkar, *eller riskerar att påverka kulturskapares yttrandefrihet*.” (vår kursivering)

KLYS ser gärna att skrivningens sista bisats i kursivt kompletteras i båda dokumenten på följande vis:
”[…] *eller riskerar att påverka ett verks eller en verksamhets konstnärliga innehåll eller kulturskapares yttrandefrihet*.”

Ett i sammanhanget inspirerande exempel är Region Kronoberg som 2023 lät göra en extern utredning av hur principen tillämpas internt i organisationen. Det är något vi vill uppmuntra även Region Halland att göra under den kommande kulturplaneperioden.

En viktig fråga som strategin (samt denna kulturplan och nästkommande) borde ge mer svar kring är hur regionen avser att arbeta under den kommande åttaårsperioden för att ovillkorligen upprätthålla kulturens egenvärde och konstnärlig frihet bl a i tvärpolitiskt utvecklingsarbete med sådant som hälsa, hållbarhet, Agenda 2030 och kulturella och kreativa branscher. (Mer om KKB i avsnitt 6 nedan.)

Kommunerna

KLYS välkomnar att regionen lyfter fram kommunerna på många ställen i planen när det gäller samverkan mellan olika parter i regionens kulturliv, och att det finns en uttalad ambition om att stärka kommunernas roller. Förslagsvis kunde skrivningar om kommuner samlas mer fokuserat i ett avsnitt.

Vi vill påminna om komplexiteten med små och stora kommuner med olika politiska styren och verksamhetsuppdelning. Detta är ett förhållande som kan vara problematiskt för utvecklingsarbetet på sikt. Hur ska regionen stimulera en eventuellt mindre ambitiös kommun så att kulturplanen förverkligas likvärdigt för samtliga medborgare i regionens alla kommuner?

KLYS kommentarer och förslag:

- Strategin är välformulerad, men kulturplanen blir för svepande och rörig som plan. Gör insatsförslagen tydligare och bättre kopplade till varje konstområde.
- KLYS välkomnar att kulturskaparna lyfts i regionens utvecklingsområden och att *principen om armlängds avstånd* beskrivs mycket bra. Bör även skrivas något om hur kulturens egenvärde ska värnas i relation till ev. instrumentella perspektiv i det tvärpolitiska arbetet.
- Kommunerna lyfts fram bra i planen, men kunde kanske samlas mer fokuserat i ett avsnitt. Vi vill påminna om att se till att likvärdighet i kulturen ska upprätthållas mellan alla regionens kommuner under hela planperioden.

6 Kulturskapares villkor och regional konstnärspolitik

På sidan 12 i kulturplanen skriver Region Halland:
”Yrkesverksamma kulturskapare ska få ersättning för sitt arbete. Arvodesrekommendationer ska följas i högre utsträckning än idag av alla verksamheter och projekt som beviljas regional medfinansiering.”

KLYS ser goda konstnärspolitiska ambitioner i både Region Hallands kulturstrategi och kulturplan. Regionen sätter ljuset på yrkesverksamma kulturskapare på många ställen i dokumenten. Främjande av kulturskapares villkor lyfts fram som något viktigt för kulturlivet i stort. Detta är mycket bra. Men ska verkligen en så basal och självklar sak som att ”yrkesverksamma ska få ersättning för sitt arbete” behöva

konstateras i ett offentligt dokument? Det implicerar ju att det offentliga skulle syssla med motsatsen. Och meningen i citatet ovan om att arvodesrekommendationer ska följas ”i högre utsträckning än idag” antyder att arvoden till kulturskapare inte alltid skulle behöva följas fullt ut. Detta vore oacceptabelt. Skrivningarna här bör formuleras på ett annat sätt, om Region Halland har för avsikt att verka för skäliga ersättningar för kulturskapare verksamma i regionen. Vi vill påminna om att KLYS och KLYS medlemsorganisationer 2024 har uppdaterat arvodesrekommendationerna till konstnärer och kulturskapare[6].

På det stora hela saknar vi ”HUR-et”. Sakernas tillstånd gällande övergripande konstnärlig frihet och goda villkor konstateras lite varstans i texten. Men kulturplanen skulle strukturellt kunna tydliggöras väsentligt genom att presentera punktlistor inom varje konstområden över utmaningar och förslag på insatser som planeras för planperioden.

KLYS skulle önska att i planen kunna läsa mer konkret om vad regionen själv vill göra i sak när det gäller den fria konsten/den konstnärliga friheten, t ex möjligheten för kulturskapare i det fria kulturlivet att skapa egna regionala projekt via projektbidrag. Regionen skulle i sin plan behöva visa mer på hur kulturskapares yrkesvägar och kompetenser kan stimuleras, som t ex att gå på folkhögskola till att jobba på institution. Däremellan är det många steg – vi undrar hur regionen i sin kulturpolitik kan stötta det?

Kulturskapares avtal och ekonomiska villkor

Regionen är som sagt välformulerad om kulturskapares villkor, men faktiskt främst med stora penseldrag och inte särskilt specificerande beskrivet om olika sorters avtal och ersättningar. KLYS saknar i Hallands plan mer konkreta redogörelser för vad kulturskapares ekonomiska villkor handlar om i sak.

De olika konstområdena relaterar på olika vis till avtalspolicys av olika slag, som t ex att MU-avtal för bild och form är något helt annat än kollektivavtal för orkestermusiker – något som borde förtydligas och förklaras i planen. Det blir i våra ögon märkligt att en på det stora hela så välskriven kulturplan inte ens nämner upphovsrätten som en viktig del i kulturskapares villkor (se nedan i avsnittet om upphovsrätt).

Även om denna kulturplan lär kompletteras med årliga planeringsdokument med mer detaljer bör en flerårig kulturplan i alla fall nämna vad olika konstområdens avtal och ersättningar faktiskt gäller principiellt. Regionen bör komplettera i planen med skrivningar om att ersättningar och arvoden ska följa gällande kollektiv- och ramavtalsnivåer – det ska gälla även om den som beställer arbetet inte omfattas av dessa. Vi vill påminna om att regionen alltid i sin egen anslagsgivning till professionella kulturaktörer bör beakta såväl gällande kollektiv- och ramavtal, som gällande arvodes-rekommendationer och upphovsrätt. (Jämför vad vi skriver nedan i avsnittet om scenkonst.)

Generellt sett finns alltid risken med de fleråriga kulturplanerna att ambitioner gällande stärkta villkor för kulturskapare blir allt för allmänt hållna och därför kan kvarstå som regionala viljeinriktningar under hela planperioden, snarare än konkreta insatser i praktiken inom respektive verksamhetsområde.

Kulturskapares arbetsmiljö

Ingen yrkesverksam kulturskapare ska gå sönder på jobbet. Många gånger är kulturskapare anlitade eller inhyrda för att genomföra ett specifikt arbete eller finnas på en viss plats vid ett visst tillfälle i den offentligt arrangerade kulturen. Då är det viktigt att de har en trygg arbetsmiljö. Hos t ex scenarbetare på konserter och musikturnéer är det inte ovanligt med bristfälliga loger, arbetstider, och mycket annat.

[6] https://klys.se/arvodesrekommendationer/

Vi saknar i Region Hallands kulturplan skrivningar om vikten av en god arbetsmiljö för kulturskapare. KLYS ser gärna att regionen säger något om hur den arbetar främjande för arbetsmiljön i kulturlivet. Vi välkomnar det tydliga påpekandet på sidan 11 om att kulturpolitiken ska verka mot alla former av hot och trakasserier mot kulturskapare, men hur ska regionen jobba för detta? Vilka insatser föreslås? Mer om denna sakfråga finns att läsa på KLYS hemsida[7].

Kompetensutveckling för kulturskapare

KLYS välkomnar att kompetensutveckling för kulturskapare påtalas i kulturplanens avsnitt om internationella perspektiv, samt att fortbildning nämns inom bild och form och film. Men på det stora hela är det tunt i ämnet, som faktiskt skulle kunna ges ett eget rubricerat avsnitt i planen för att öka tydligheten kring regionens avsikter.

Gränsdragningar mellan professionellt och ideellt kulturskapande

KLYS värdesätter att Region Halland lyfter civilsamhällets roll i kulturlivet och betonar vikten av att utveckla dialog och samverkan med civilsamhället. Det bör kanske påpekas i planen hur viktigt det är att arbeta för främjande av sektorssamverkan mellan den ideella sektorn, det offentliga och de professionella kulturskaparna. Vi vill uppmärksamma att det finns delar av det regionala kulturlivet där det kan vara komplext att hantera gränsdragningar mellan ideellt respektive professionellt kulturskapande samt amatörkultur. Jämför vad vi skriver nedan i scenkonstavsnittet om arrangörer.

Det är viktigt hur gränsen mellan professionella och amatörer kan upprätthållas på sikt. Liksom den konstnärspolitiska utredningen från 2018 betonar, menar KLYS att professionella kulturskapare med erfarenheter och kunskaper från sina yrken har avgörande betydelse för konst- och kulturlivets utveckling i en region, inte minst i lokalsamhällena. Professionell konst och kultur är ofta utgångspunkt och förebild för amatörverksamheter och bygger på en god samverkan med ideella krafter och initiativ. De yrkesverksamma kulturskaparna kan fungera som draglok, katalysatorer och fortbildare i föreningslivet och för medborgare som på olika vis är delaktiga i kulturlivet.

KLYS ser långsiktigt en generell fara i landets regioner att ett motsatsförhållande kan uppstå mellan ideellt driven och professionell kultur, och att ekonomiska hänseenden tenderar att styra den regionala politiken mot kostnadseffektiva lösningar, där föreningsverksamhet och ideell kultur ibland stimuleras mer än professionell kulturutveckling. Risken tror vi är störst i gles- och landsbygd där det ofta finns mindre resurser till professionell kulturell infrastruktur och kompetens.

Kartläggning av kulturskaparna och deras förutsättningar

KLYS ser gärna att regioner generellt sett i sina kulturplaner säger något om det finns planer på att kartlägga yrkeslivet i regionens kultursektor. Vi välkomnar att Hallands kulturplan påtalar en kartläggning ”för att möjliggöra mer effektivt bruk av kompetenser och resurser i Halland”. KLYS följer gärna detta arbete och kan vara behjälpligt för regionen när det gäller att komma i kontakt med yrkesverksamma kulturskapare och kulturaktörer.

Generellt: Inom konstområden där detta inte redan gjorts rekommenderar KLYS att det görs en översikt över vilka kulturskapare som är yrkesverksamma i regionen; vilka som är knutna till de olika kulturinstitutionerna samt under vilka villkor de utför sina uppdrag och anställningar. En sådan kartläggning bör vara ett levande dokument att återkommande uppdatera för att skapa en god grund för en välförankrad och utvecklad regional konstnärspolitik under planperioden, som inger förtroende hos alla inblandade parter. En löpande regional kartläggning kan med fördel ta sin utgångspunkt i den

[7] https://klys.se/hot-hat-och-trakasserier/

konstnärspolitiska utredningen från 2018 samt i regeringens konstnärspolitiska skrivelse från 2021[8] och den s k återstartsutredningen[9]. KLYS står till förfogande vid behov inom olika former av kartläggningsarbete i kulturlivet.

Konstnärlig residensverksamhet

Ett konstnärsresidens sätter regionen på kartan; lockar dit intressanta namn, och i förlängningen kan yrkesverksamma kulturskapare få upp ögonen för lokala berättelser och perspektiv att förmedla till omvärlden. Ofta kan publika framträdanden kopplas till residenset som ett sätt att ge tillbaka. Egna regionalt eller interregionalt organiserade residens behöver inte alltid vara särskilt kostsamma eller svåra att arrangera.
KLYS välkomnar att Region Halland lyfter fram residensverksamheter relativt mycket i denna kulturplan, och att det framhålls i ett eget rubricerat avsnitt. Art Inside Out är ett nationellt sett unikt regionalt residensarbete som vi värdesätter högt.

Kulturella och kreativa branscher (KKB)

KLYS välkomnar att Region Halland i sin kulturplan understryker hur viktiga de kulturella och kreativa branscherna (KKB) är för både kulturlivet, kulturskaparna och samhällsutvecklingen. Dock saknar vi i både strategi och plan en bättre tydlighet i ämnet med egna rubricerade avsnitt om KKB där regionen samlat redogör för området och regionala insatser som planeras, samt för hur Halland förhåller sig till regeringens KKB-strategi och dess implementering på regional och kommunal nivå. Se gärna vad KLYS skrev i sitt remissyttrande över regeringens strategi[10].

Det bör förtydligas mer i Hallands kulturplan kring hur kulturskapare/konstnärer är centrala inom området. Vilken är regionens vilja och inriktning med KKB? Vilka är de konkreta förslagen och handlingarna under planperioden för att stärka KKB?

Det vore önskvärt i regionens skrivningar om KKB att det nämns något om värnandet av konstens egenvärde i relation till företagsutveckling och näringsperspektiv inom kulturen. Även om mer konkretion sannolikt kommer i årliga handlingsplaner vore det på sin plats i denna plan med redogörelser för KKB som kopplar utvecklingsmål till sakfrågor som exempelvis resurscentra med datorpark, handledningsmöjligheter, replokaler och teknikpooler.

KLYS vill också påminna om behovet av närmare samverkan mellan regional kultur- och näringspolitik, samt mellan kulturförvaltning och näringspolitisk förvaltning på regional nivå, bl a för att se till att näringspolitiska stöd på regional nivå också når fram till egenföretagande kulturskapare, som tyvärr ofta faller utanför specifikt näringsinriktade stöd.

Om inte det redan har gjorts eller planeras göras vore det värdefullt om regionens kulturskaparråd konkret kunde engageras i KKB-frågor, t ex genom att få kulturskapare att mötas med regionala näringspolitiska referensgrupper (om sådana finns) för kunskapsbrobyggande i sakfrågor gällande konstnärliga arbetsvillkor och generell KKB-utveckling i regionen.

Upphovsrätt för kulturskapare och konstnärer

KLYS saknar i både Hallands kulturstrategi och kulturplan redogörelser för upphovsrätten på kulturområdet. En kulturplan bör innehålla några skrivningar om vikten av att värna upphovsrätt för

[8] Politik för konstnärers villkor, Skr. 2020/21:109
[9] Från kris till kraft; SOU 2021:77; https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2021/09/sou-202177/
[10] https://klys.se/wp-content/uploads/2022/12/KLYS-yttrande-over-Kreativa-Sverige-SOU-2022-44.pdf

kulturskapare i regionen. Planen bör konkret ta upp hur regionen avser att hantera frågorna kopplade till kulturskapares yrkesverksamheter och villkor. Det vore på sin plats i Hallands i övrigt välskrivna plan med textkompletteringar med utvecklande resonemang kring regionens policys gällande upphovsrättsliga frågor i kulturlivet, eventuell kompetensutveckling kring upphovsrätten i kulturlivet, samt förslag på regionala insatser för att stärka upphovsrätten för professionella kulturskapare i länet.

KLYS efterlyser generellt i alla regionala kulturplaner ett tydligt konstaterande att upphovsrätten är en viktig förutsättning för konstnärlig och kulturell utveckling, och att upphovsrättsliga ersättningar aldrig är något man kan bortse från vid uppdrag till kulturskapare och konstnärer och vid användning av deras verk och prestationer. Vid anslagsgivning till konst och kultur, t ex vid digitalisering och digitalt tillgängliggörande av konst och kultur, måste det alltid tas höjd för kostnader för upphovsrättsliga ersättningar till olika upphovsrättsinnehavare, däribland upphovspersoner och utövande konstnärer. Vi vill även påminna Region Halland om samtidens ytterst snabba teknikutveckling när det gäller AI och utmaningar för upphovsrätten i ljuset av den. För mer information om hur konstnärspolitiken bör förhålla sig till detta se KLYS särskilda AI-strategi[11].

Relevanta regionala satsningar på digitaliseringens möjligheter bör även inkludera spridning av kunskap om upphovsrätten och om och när avtal måste skrivas och ersättning utgå. Regionen bör därför stödja intern och extern kompetensutveckling som belyser digitaliseringens och upphovsrättens möjligheter och utmaningar, även för upphovsrättsinnehavare i länet, och uppmuntra kommunerna att, beroende på användning, skriva avtal med upphovsrättsinnehavarna. Detta är särskilt viktigt om regionen avser att seriöst arbeta för att främja kulturskapares villkor, vilket så tydligt hävdas i detta förslag till ny kulturplan, liksom i kulturstrategin.

KLYS kommentarer och förslag:

- Planen synliggör kulturskapares villkor, men har bristfälliga skrivningar om **kulturskapares konkreta ekonomiska villkor**, bl a om kollektivavtal och ersättningsnivåer samt olikheterna mellan olika konstområdens arbetsvillkor och avtal.
- Bra i planen om **kartläggning** av yrkesverksamma kulturskapare eller regionens kulturliv i stort. Samverka gärna med KLYS vid behov av information om vilka yrkesverksamma som finns inom olika konstområden.
- Bra att **kompetensutveckling** påtalas, men det saknas utvecklande resonemang om insatser i planen. Samla gärna i ett eget avsnitt.
- Saknas något om hur regionen främjar **kulturskapares arbetsmiljö**. Men bra med viktigt påpekande om problem med hot och hat mot kulturskapare.
- Bra skrivet i planen om **konstnärliga residens**.
- Saknar helt skrivningar om **upphovsrätten** i planen. Komplettera gärna konkret om det ska göras insatser för att värna upphovsrätt för kulturskapare, även specifikt kopplat till digitalisering och AI-utveckling som påverkar konstområdena.
- **KKB** lyfts fram bra på flera ställen, men vi saknar ett eget avsnitt om sakfrågorna. Koppla gärna KKB mer till att kulturskaparen är i fokus i KKB. Problematisera gärna kulturens egenvärde i relation till näringar och instrumentella perspektiv.

[11] https://klys.se/ai-artificiell-intelligens/

7 Synpunkter gällande de olika konstområdena

7.1 Scenkonst; teater, dans, cirkus och musik

KLYS och KLYS medlemsorganisation **Fackförbundet Scen & Film** har följande synpunkter gällande planens avsnitt om scenkonst och film:

Angående olika scenkonstformer

I uppräkningen av scenkonstformer krånglar regionen till det. Ska musik stå där? Och varför framhålls just musikdramatik och revy som ”blandkonstformer”?

Filmkulturell verksamhet

Halland har en god tradition i att utveckla film och rörlig bild genom både tidigare och nuvarande driftiga kultursekreterare och filmkonsulenter. Vi värdesätter att det händer mycket i Halland när det gäller film och kultur. Regionen har bland annat mycket välfungerande folkhögskolor, filmresurscentrum på Katrinebergs folkhögskola, folkhögskola i Vessigebro och Löftadalens folkhögskola i Åsa.

Bra att regionen tar upp att det behövs en kunskapshöjning inom film och media för att ta del av den tekniska utvecklingen inom film och TV. Likaså att man vill utveckla skolbion, som i landet som helhet är eftersatt mycket beroende på skolornas sämre ekonomi.

Det finns en hög ambitionsnivå i planen vad gäller filmen, vilket sannolikt beror på att regionen har sina folkhögskolor och klara intentioner när det gäller förhållandet till professionella filmskapares möjligheter att verka i länet, samt utbildning av kommande filmskapare. Regionen tar också välkommet upp vikten av jämställdhet i branschen och kulturlivet.

Det som saknas i planen om filmområdet är hur regionen förhåller sig till visning och distribution i länet av den nationella filmen.
Skolbion nämns, men regionen hade gärna fått utveckla sin syn på biografens betydelse och förutsättningar för svenska professionella filmskapare, till exempel turné i länet med olika filmer och i samband med det samtal och möten.

Regionen skriver: ”*Arbetet sker tvärsektoriellt mellan kultur och näringsliv och Region Halland har ambitioner att förbättra förutsättningarna för filmproduktion i länet.*” Det hade varit önskvärt att i planen få läsa om HUR regionen planerar att genomföra det.
Regionen tar upp frågan om att stödja filmens utveckling och öppenhet för nya tekniker, fortbildning och nätverk. Vore önskvärt att regionen i sin plan mer utvecklade hur planerna ser ut för det. I sammanhanget hade regionen gärna kunnat formulera en framtidsspaning om AI och virtuell produktion. Se KLYS AI-strategi[12].

Kollektivavtal samt löneindexuppräkningar

KLYS och Fackförbundet Scen & Film saknar i planen skrivningar om gällande kollektivavtalsnivåer. Avtalsfrågor gäller i olika former inom samtliga konstområden, och utifrån olika avtalspolicys, som t ex att MU-avtal för bild och form är något helt annat än kollektivavtal för t ex orkestermusiker. Sådant här bör förtydligas, förklaras och understrykas bättre i en regional kulturplan.

[12] https://klys.se/ai-artificiell-intelligens/

Vi vill i övrigt gällande hela området scenkonst och musik påminna regionen om den generella problematik som är synnerligen kännbar på scenkonstområdet – att kulturinstitutionerna långsiktigt har svårt att upprätthålla och utveckla verksamheten, eftersom uppräkningen av medel inte sker i samma takt som löne- och prisökningar.

Arrangörsleden

KLYS välkomnar planens många skrivningar om kulturarrangörernas viktiga funktion i kulturlivet och inom olika konstområden, inte minst inom scenkonsten och musiken. Det är angeläget för KLYS att regionen i kulturplanen är tydlig med gränsdragningar mellan vad som under planperioden är satsningar på professionell verksamhet och vad som är amatörverksamheter och kulturverksamhet som bedrivs i ideell regi. Viktigt är att regionen är tydlig med hur offentliga resurser, både regionala, kommunala och nationella, samordnas och fördelas på bästa sätt för en långsiktighet i regionens professionella scenkonstutveckling, samt vilka avtalsenliga och skäliga ersättningsnivåer som gäller.

7.2 Bild- och form

Konstnärernas Riksorganisation företräder 3 500 professionella bildkonstnärer, konsthantverkare och formgivare i Sverige. Vi arbetar för konstnärlig frihet och goda villkor för bild- och formkonstnärer. 70 av organisationens medlemmar är bosatta i Halland. KLYS vill utöver detta avsnitt om bild och form hänvisa till Konstnärernas Riksorganisations separat inlämnade mer utförliga yttrande om bild- och formområdet i Region Hallands kulturplan.

Professionell bild- och formkonst i kultursamverkansmodellen

Regionernas fördelning av medel ska främja en god tillgång för länets invånare till sju kulturområden. Ett av dessa områden är ”Professionell bild- och formverksamhet” som kom med som ett eget område i modellen 2018. Kulturrådets uppföljning av kultursamverkansmodellen för 2022 visar att bara 1,4 procent av statliga, regionala och kommunala medel som fördelas via kultursamverkansmodellen går till området professionell bild- och formkonst, och att 24 verksamheter inom professionell bild- och formkonst (av 249 totalt) erhåller statsbidrag genom modellen. Det rör sig bland annat om regionernas konstfrämjande enheter, konsthallar för visning av samtidskonst, konstkonsulenter och resurscentrum för yrkesverksamma konstnärer. Flera konstmuseer redovisas förvisso under området regional museiverksamhet, men det är tydligt att medlen till de olika konstområdena måste fördelas jämnare.[13]

Bild- och formkonstnärernas ekonomiska och sociala villkor

Ett vitalt och utforskande konstliv kräver att konstnärerna kan verka under rimliga arbetsvillkor. En stor utmaning är bild- och formkonstnärernas låga inkomster. Konstnärsnämndens rapport *Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor* från 2016 visar att den sammanräknade medianinkomsten för bildkonstnärer är 13 138 kr i månaden före skatt. Det kan jämföras med hela befolkningen vars motsvarande inkomst är 24 172 kr i månaden.[14]

De allra flesta bild- och formkonstnärer driver sina verksamheter i företagsform. Det finns vare sig anställningar eller kollektivavtal för denna yrkesgrupp. Därför är det av yttersta vikt att regionen följer de avtal och arvodesrekommendationer som gäller i branschen och säkerställer att bild- och formkonstnärer får skäliga ersättningar när de arbetar med till exempel utställningar,

13 Kulturrådet, *Kultursamverkansmodellen – Uppföljning av ekonomi, personal och aktiviteter 2022.*
14 Konstnärsnämnden, *Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor* (2016).

gestaltningsuppdrag, föreläsningar eller andra uppdrag för regionala och kommunala arrangörer och andra aktörer med regionalt och kommunalt stöd.

Konstnärlig frihet och hållbar kulturutveckling

”Konstens frihet upprätthålls genom principen om armlängds avstånd. Det innebär att förtroendevalda utifrån sitt demokratiska uppdrag beslutar om offentliga resurser till kultur, men avhåller sig från styrning som påverkar, eller riskerar att påverka kulturskapares yttrandefrihet”, står det redan på s 2 i kulturplanen. Det är glädjande att det klargörs tidigt. Principen om armlängds avstånd utmanas och åsidosätts återkommande. Det är ett viktigt, pågående arbete att upprätthålla den.
Det är positivt att Region Halland lyfter det offentliga samtalet och avsikten att regionens kulturinstitutioner under kulturplaneperioden ska stärka sin roll som demokratiska arenor genom att möjliggöra samtal om såväl aktuella samhällsfrågor som frågor som är centrala för konst- och kulturlivet (s 11). Ett i sammanhanget inspirerande exempel är Region Kronoberg som 2023 lät göra en extern utredning av hur principen tillämpas internt i organisationen. Det är något vi vill uppmuntra även Region Halland att göra under den kommande kulturplaneperioden.

MU-avtalet

MU-avtalet, en förkortning för avtalet för medverkans- och utställningsersättning, är ett mycket viktigt avtal för bild- och formkonstnärerna som Konstnärernas Riksorganisation, Svenska Fotografers Förbund och Svenska Tecknare har slutit med svenska staten. MU-avtalet är bindande för statliga arrangörer. Den reviderade versionen, som trädde i kraft den 1 januari 2024, tydliggör att avtalet också avser att etablera en god branschpraxis avseende villkor och ersättningar till upphovspersoner för utställning av verk också för andra arrangörer än statliga.

Det reviderade MU-avtalet som trädde i kraft 1 januari 2024 kräver att arrangörerna ökar sina arvodesbudgetar. För utställningsarrangörer om konsthallar förutsätter det ökade anslag. Regionerna är viktiga i detta sammanhang!

Den skrivning som finns i kulturplanen rörande MU-avtalet (s 29) är otillräcklig. ”Medverkans- och utställningsersättningsavtalet är en viktig insats på bild- och formområdet för att garantera ersättning till utställande konstnärer.” Här behöver det tydligt framgå att Region Halland följer MU-avtalet och att det likaledes tydligt framgår att de aktörer som får stöd av regionen är förpliktigade att följa MU-avtalet. På samma sätt lyfts det i avsnittet att slöjd- och konsthanverk (s 33) att ”MU-avtalet behöver brukas i högre utsträckning inom slöjd och konsthantverk”. Även här vill vi se en tvingande skrivning.

Det är avgörande för ett hållbart konstliv att det offentliga agerar förebildligt när det gäller arvoderingar. Tyvärr får konstnärer som ställer ut i kommunal eller regional regi alltför ofta oskäligt låga eller inga ersättningar alls. Detta är oacceptabelt. Vi vill att stat, regioner och kommuner tydligt deklarerar att man ska sluta avtal enligt branschpraxis och de standardavtal som finns inom kultursektorn och agerar förebildligt när det gäller arvodering. Därför är det också av största vikt att det skrivs in i strategiskt viktiga dokument, som kulturplanen, att MU-avtalet ska följas och att regionen budgeterar så att avtalet kan följas.

Vi vill i sammanhanget peka på två goda exempel. I maj 2024 meddelade Västra Götalandsregionen att man skjuter till 5 miljoner kr till kulturnämnden för ökade kostnader för det nya, reviderade MU-avtalet.[15]

15 https://via.tt.se/pressmeddelande/3494247/rodgron-lednings-budget-for-2025

Ett sätt att säkerställa att MU-avtalet följs och att regionen budgeterar för detta är att göra som Göteborgs stad och skapa en riktlinje med nyckeltal för arvodering vid engagemang av konstnärer och utövare i kulturnämndens verksamheter som styr det gemensamma arbetet i förvaltningen.[16]

Vi föreslår att Region Halland:

- uppdaterar kulturplanen så att det tydligt framgår att regionen följer MU-avtalet, och att det tydligt ska framgå att de aktörer som får stöd av regionen är förpliktigade att följa MU-avtalet.
- skapar en riktlinje med nyckeltal för arvodering vid engagemang av konstnärer och utövare i kulturnämndens verksamheter som styr det gemensamma arbetet i förvaltningen.

Konstnärlig gestaltning och enprocentsregeln

Region Halland tillämpar enprocentsregeln för konstnärlig gestaltning av offentliga miljöer. Det innebär att minst en procent av budgeten vid ny-, om- och tillbyggnation ska användas för konstnärlig gestaltning. Det är utmärkt och vi är glada att detta skrivs ut tydligt i kulturplanen.
Det är också föredömligt att bild- och formområdets bredd lyfts fram i kulturplanen, med förståelse för att estetiska och konstnärliga värden påverkar människor dagligen och har stor betydelse för det offentliga rummet, där invånare, oavsett bakgrund, kan möta konst i vardagen.

Vi föreslår att Region Halland:

- som ett komplement till den nuvarande policyn om enprocentsregeln, avsätter en del av de medel som genereras av enprocentsregeln till en pott för att finansiera offentlig konst i de delar av länet där det inte byggs lika mycket.

Kulturdriven utveckling/Gestaltad livsmiljö (s 17-18)

Regional fysisk planering är ett spännande område. Region Halland vill ta tillvarata kulturområdets potential inom hälsa och folkhälsa genom ett utvecklat samarbete mellan kultur och hälso- och sjukvård. Det är en utveckling vi ser fram emot att följa.

Inom politikområdet gestaltad livsmiljö är det är viktigt att bild- och formkonstnärernas kompetens tillvaratas i det strategiska arbetet och inte bara i genomförandefas. En satsning på gestaltad livsmiljö bör också omfatta möjligheter för kultur- och föreningsverksamhet att hyra lokaler till rimliga priser, utrymme för mer tillfälliga eller experimentella konstnärliga uttryck och stöd till lokala konstaktörer, något som också lyfts fram i regeringens proposition *Politik för gestaltad livsmiljö*.[17]

Bild och form (s 29-30)

Det är utmärkt att verksamheterna inom bild och form beskrivs i detalj liksom de funktioner inom regionen som svarar för arbetet med bild- och formområdet och bild- och formkonstnärerna i länet. Region Halland har flera kulturinstitutioner som förvaltar bild- och formområdet i vid mening och som även främjar utveckling inom fältet. Det är föredömligt.

Vi ser också mycket positivt på den förståelse för konstens ekosystem som kommer till uttryck i kulturplanen. Exempelvis s 12: ”Aktörer som redaktörer, curatorer, producenter och liknande funktioner ger kulturskaparen ett sammanhang och ett partnerskap som kan bidra till högre kvalitet, ökad relevans eller möjligheter till intäkter. Dessa kulturella ’mellanhänder’ behöver stärkas”. Det är ett viktigt arbete där regionen har en nyckelroll.

16 Göteborgs stad, Riktlinje för arvodering vid engagemang av konstnärer och utövare i nämndens verksamheter, antagen i Kulturnämnden 2020-02-06 §15 dnr 0741/18 samt https://kro.se/rapporter/riktlinjer-och-nyckeltal-mu-avtalet
17 Kulturdepartementet, *Politik för gestaltad livsmiljö*, Prop. 2017/18:110, s. 61.

För bild- och formkonstnärer är det särskilt viktigt att det finns gallerier, konsthallar och andra utställningsrum där de kan ställa ut, möta en publik och sälja sina verk, och det finns ett stort behov av sådana platser för de lokalt verksamma konstnärerna i Hallands län. Regionen bör undersöka möjligheten att skapa ett nytt utställningsrum i regional och/eller kommunal regi för samtida bild- och formkonst.

Det är också utmärkt att Region Halland ska inventera produktionsplattformar som exempelvis kollektivverkstäder, utställningsplatser, scener, offentliga platser som lämpar sig för kulturarrangemang med mera (s 12). Det är viktigt och bör vara ett återkommande arbete. Särskilt viktigt för att stimulera produktion av konst är att se till att det finns ett ateljéstöd för yrkesverksamma bild- och formkonstnärer. Idag saknas ett sådant i Halland. Att stärka de konstnärliga kollektivverkstäder (KKV) som finns i länet är också ett viktigt strategiskt val för att främja konstlivet.

Vi vill här också lyfta det utmärkta arbete som görs av Konst i Halland som drivs av Hallands Konstmuseum på uppdrag av och i samarbete med Region Halland. Konst i Halland bedriver en verksamhet som är mycket viktig för bild- och formkonstnärerna i länet. Detta är en verksamhet som regionen borde satsa på och vidareutveckla. Liksom jämförbara resurscentrum som finns i andra län, som Resurscentrum för konst i Norrbotten och Konst i Blekinge, anser vi att Konst i Halland borde få statsbidrag via kultursamverkansmodellen.

Vi föreslår att Region Halland:

- gör återkommande kartläggningar av behovet av infrastrukturella satsningar för bild- och formsektorn och anslår medel för stöd till ateljéföreningar, kollektivverkstäder och andra konstnärliga produktionsplatser i länet.
- undersöker hur den kan öka antalet utställningsplatser i länet och tar fram en strategi för att förbättra möjligheterna för länets konstnärer att ställa ut.
- undersöker möjligheten att skapa ett nytt utställningsrum i regional och/eller kommunal regi för samtida bild- och formkonst.
- satsar på och vidareutvecklar Konst i Hallands verksamhet och arbetar för att den skall få statsbidrag via kultursamverkansmodellen

7.3 Fotografi

KLYS är medvetet om att *fotografi* formellt sett inte är ett eget verksamhetsområde inom kultursamverkansmodellen, men vår medlemsorganisation **Svenska Fotografers Förbund** (SFF) vill till Region Halland förmedla följande synpunkter på kulturplaneremissen.

På två ställen i Region Hallands kulturplan nämns fotografi: som ett medium inom arkivverksamhet samt som ett område inom bild- och formområdet. Men enbart den andra berör yrkeskåren.

Vi ser Region Hallands satsningar på kulturella och kreativa branscher som mycket viktiga. I utformningen av insatser inom detta område uppmuntrar vi starkt till ett nära samråd med regionens professionella kulturaktörer, inkluderat yrkesfotografer. Fotografer är en grupp som tyvärr ofta lätt faller mellan olika ansvar och insatser även inom kulturella och kreativa branscher. Men i takt med gig-ekonomins utveckling växer en arbetsmarknad med sämre villkor fram. Digitaliseringen skapar en mängd nya möjligheter inom kulturlivet men har inte i någon större utsträckning främjat fotografers

(eller andra kulturskapares/upphovspersoners) möjligheter att få skäligt betalt, snarare tvärt om. Förutsättningarna måste bli bättre att leva och verka utifrån sitt kreativa yrke.

Vad gäller den regionala biblioteksverksamheten och det litterära landskapet så vill vi uppmärksamma regionen på fotografiska böcker samt samtal om fotografiska böcker och fotografi på bibliotek – en genre som ofta hamnar i skymundan för övrig litteratur. Gällande insatser för litteratur- och läsfrämjande vill vi slå ett slag för insatser för visuell läskunnighet. Den visuella läskunnigheten är generellt låg bland unga och utvecklingen av AI ställer allt högre krav på att kritiskt kunna granska stillbild och rörlig bild.

Många fotografer arbetar idag med både stillbild och rörligt. Vi benämner det inte film utan rörlig bild eller videoproduktion för att tydliggöra gränsdragningen mot kort-, dokumentär- och långfilm. En del fotografer arbetar både med video/uppdragsfilm och långfilm, likväl fiktion som dokumentärt precis som inom stillbilden. Vi ser positivt på regionens satsningar på utbildning på området. Här kan nämnas att stillbilden också är en väg in för att på sikt arbeta med den rörliga bilden.

Vad gäller det regionala bild och form-verksamhetens uppdrag vill vi understryka fotografin som en viktig del av bild- och formområdet med sina unika förutsättningar, möjligheter och behov. Vi ser att regionen har en god förståelse för behovet av infrastruktur med produktionsplattformar, KKV-verkstäder, ateljéer/studios och visningsplatser. Insatser i form av fler utställningsplatser för fotografi, samtal kring fotografi, mörkrum på KKV-verkstäder och studios att hyra för rimlig kostnad skulle bidra till bättre förutsättningar för fotografer verkandes i Region Halland. Vi ser också positivt på regionens Art Inside Out och uppmärksammar att fotografer är del av residensverksamheten.

Vi noterar också att Region Halland arbetar i överensstämmelse med MU-avtalet och förstår vikten av detta. MU-avtalet är tecknat mellan Kulturrådet och KRO, Svenska Tecknare och oss på SFF och gäller därmed även fotografer. Den 1 januari 2024 trädde ett nytt MU-avtal i kraft.

Offentliga aktörer är stora bildköpare och får inte fallera när det kommer till att betala för sitt nyttjande av fotografiska bilder och verk, vilket vi tyvärr allt för ofta blir varse om sker vid beställningar och upphandlingar av fotografiska tjänster. De yrkesverksamma kulturskaparna måste ges bättre arbetsvillkor och uppdragsgivare respektera upphovsrätten samt ge rimlig och proportionerlig ekonomisk ersättning för deras arbete, i enligt med de nya reglerna i upphovsrättslagstiftningen gällande den digitala marknaden som implementerades 1 januari 2023. SFF har rekommendationer kring arvorden och prissättning att tillgå för regionens aktörer vid beställning och inköp av fotografi. Vi vill också lyfta att namngivning av fotografer är praxis och vi anser att det är ytterst få situationer där det inte är praktiskt eller tekniskt möjligt.

8 Sammanfattning

KLYS ser övergripande positivt på Region Hallands remissförslag till ny kulturstrategi och kulturplan, men vi har en del invändningar. Det finns en kulturpolitisk skärpa och goda konstnärspolitiska ambitioner. Dock vore det önskvärt med mer tydlighet när det gäller kulturplanens mål och syfte över lag. Strategidokumentet är utmärkt formulerat, medan kulturplanens struktur och funktion blir något diffusa. Många textavsnitt är allmänt hållna, utvecklingsförslagen svepande och ibland svårgripbara.

KLYS vill trots allt betona att vi ser högst positivt på att Region Halland lyfter fram vikten av att främja kulturskaparnas villkor på många ställen, och går igenom de olika konstområdenas verksamheter; deras regionala funktioner, förutsättningar och utvecklingsmöjligheter.

Armlängds avståndsprincipen, konstnärlig frihet och yttrandefrihet framhålls väl. Anmärkningsvärt är emellertid att skrivningar om kulturskapares upphovsrättsliga frågor samt om regeringens strategi för kulturella och kreativa branscher, liksom om AI-utvecklingens utmaningar, helt saknas i planen.

Kanske kan det formuleras tydligare i planen hur dokumentet inom olika verksamhetsområden är tänkt att kopplas till årliga handlingsplaner, och i vilken grad yrkesverksamma kulturskapare ska kunna ha insyn i framtagandet av dessa?

KLYS vill slutligen tacka Region Halland för att vi gavs tillfälle att inkomma med dessa synpunkter på remissversionerna av regionens kulturstrategi 2025-2032 samt kulturplan 2025-2028.

Vi ser fram emot fortsatta samtal om kultur- och konstnärspolitiska frågor, både med kulturförvaltningens tjänstepersoner och regionala politiker.

För KLYS,

Carl Liungman
Regionalpolitisk strateg

Joki Malin RK STAB

Från: Carl Liungman <carl.liungman@klys.se>
Skickat: den 2 juli 2024 16:25
Till: Johansson Emelie X KS STAB; REGION HALLAND officiell e-post
Kopia: Ulrica Källén
Ämne: KLYS remissvar Hallands kulturstrategi o kulturplan - DNKS240182
Bifogade filer: KLYS remissyttrande över Hallands kulturstrategi och kulturplan_DNKS240182.pdf

Du får inte e-post ofta från carl.liungman@klys.se. Se varför det här är viktigt.

Till:
Region Halland
Kultur i Halland

Hej,

Bifogat finns en pdf med KLYS remissyttrande över Region Hallands kulturstrategi 2025-2032 samt kulturplan 2025-2028 (DNKS240182).
Vi tackar för möjligheten att inkomma efter utsatt deadline.

Vänliga hälsningar,

Carl Liungman
Regionalpolitisk strateg

KLYS – en samlad röst för Sveriges kulturskapare
Alströmergatan 12, 112 47 Stockholm
+46 (0) 702 62 19 38

KLYS

www.klys.se
Facebook: KLYS
Twitter/Instagram: @klys59